

Vabariigi Valitsuse määruse „Mustoja maastikukaitseala kaitse-eeskiri” muutmine

SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla, kehtestada ala kaitsekord ning vajaduse korral kaitsekorda muuta. Eelnõukohase määrusega muudetakse Mustoja maastikukaitseala kaitsekorda.

Mustoja maastikukaitseala paikneb Võru maakonnas Setomaa vallas Korela, Lutepää, Nedsaja, Rääptsova, Sesniki, Treski, Vaartsi ja Verhulitsa külas.

Kaitse-eeskirja muutmine toimub kooskõlas looduskaitseseaduse § 13 lõikega 1.

Mustoja maastikukaitseala kaitse-eeskirja muutmine on tingitud Eesti julgeolekuolukorrast. Kaitseala välispiir ühtib Saatse saapaga ehk Venemaa kontrolljoonega. Saatset ja Värskat ühendav maantee läbib umbes 1 km ulatuses Venemaa territooriumi. Olukorras, kus Venemaa võib otsustada oma territooriumil liiklemist piirata, on vajalik tagada ühendustee Mustoja maastikukaitseala kaudu. Piiranguvööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud uute ehitiste, kaasa arvatud ajutiste ehitiste püstitamine vaid kaitseala tarbeks. Sõnastusest eemaldatakse „kaitseala tarbeks”. See annab võimaluse kaaluda uue tee rajamist Saatse ja Värska vahel.

Kaitseala kaitse-eesmärke, tzoneeringut ja välispiiri ei muudeta.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti looduskaitse planeerimise osakonna spetsialist Kadri Kasuk (tel 5664 4509, e-post kadri.kasuk@keskkonnaamet.ee), eelnõuga kavandatud kitsenduste vajalikkust, looduskaitsele vastavust ja seletuskirja nõuetekohast vormistust on kontrollinud Keskkonnaameti looduskaitse planeerimise osakonna juhtivspetsialist Sander Laherand (tel 5692 7990, e-post sander.laherand@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti õigusosakonna jurist Maria Muljarova (tel 5384 6615, e-post maria.muljarova@keskkonnaamet.ee) ning Kliimaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministeeriumitevahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Marika Erikson (tel 626 2880, e-post marika.erikson@envir.ee), keeleliselt on toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, muudatuste põhjendused

Määruse § 12 lõiget 2 muudetakse, et laiendada kaalutlusruumi ehitise püstitamiseks ka muudel juhtudel kui vaid kaitseala tarbeks.

Kehtiva kaitse-eeskirja kohaselt on ehitise, sealhulgas ajutise ehitise püstitamine lubatud vaid rangelt kaitseala tarbeks. Seoses muutunud julgeolekuolukorraga on tekkinud vajadus rajada Saatse saapale alternatiivne ühendustee läbi Mustoja maastikukaitseala. Muudatusega tagatakse võimalus alternatiivse tee ehitamiseks, et maaomanikel säiliks mõistlik juurdepääs oma maaüksustele, kui Venemaa otsustab oma territooriumi kasutamist piirata. Jätkuvalt tuleb arvestada Mustoja maastikukaitseala kaitse-eeskirja § 5 punktides 5–8 sätestatud. See annab kaitseala valitsejale kaalutlusruumi tegevuse mõju hindamiseks kaitseala väärtustele ning tee asukohta valikuks, et ei seataks ohtu kaitseväärtuste säilimist.

3. Menetluse kirjeldus

Eelnõukohase määruse menetlus viidi läbi kliimaministri 25. juuni 2024. a käskkirjaga nr 1-2/24/260 algatatud haldusmenetluses. Kaitseala kaitse-eeskirja muutmise eelnõu oli avalikul väljapanekul 22. juuli–5. august 2024. Vastav teade ilmus väljaandes Õhtuleht ja Ametlikud Teadaanded 19. juulil 2024. Teade ilmus ka Setomaa valla kodulehel ja Keskkonnaameti veebilehel. Keskkonnaamet palus esitada kaitse-eeskirja eelnõule parandusettepanekud või vastuväited hiljemalt 5. augustiks 2024. Vastavalt looduskaitseaduse § 9 kohasele kaitse alla võtmise menetlusele saadeti teated menetluse algatamise kohta Riigimetsa Majandamise Keskusele, Setomaa Vallavalitsusele, Transpordiametile, Eesti Erametsaliidule, MTÜ-le Eesti Metsa Abiks ja Eesti Keskkonnauhenduste Kojale. Looduskaitseaduse § 9 lõike 4 punkti 3 alusel tehti ettepanek arutada asja avaliku aruteluta, kui ei laeku vastavat ettepanekut. Soovi avalikuks aruteluks ei laekunud. Avaliku väljapaneku kestel laekus üks kirjalik arvamus.

Eestimaa Looduse Fond tegi ettepaneku muuta eelnõu § 1 lg 1 ehk Mustoja maastikukaitseala kaitse-eeskirja § 12 lg 2 sõnastust nii, et ehitustegevus oleks lubatud üksnes riigikaitse või elanike julgeoleku tagamisest lähtuvalt. Ettepanekuga ei arvestatud, sest teadaolevalt tekib lähitulevikus vajadus rekonstrueerida ka kaitseala läbivat gaasitrassi ja elektritaristut, millega võib kaasneda vajadus mõne rajatise püstitamiseks. Hetkel on need tegevused välistatud. Amortiseerunud tehnoarajatised võivad keskkonnale ja seeläbi ala väärtustele ohtu kujutada. Kaitseala paikneb valdavalt riigimaal loodusmaastikus. Elamuid kaitsealale ei jää. Lääneservas on kaks väikest maatulundusliku sihtotstarbega eramaad, seega kokkuvõtlikult on muu ehitamisega kaasnev häiring ebatõenäoline. Keskkonnaametil säilib kaalutlusõigus ehitustegevuse keelamiseks, kui see avaldab olulist negatiivset mõju ala väärtustele. Et kaitseala kuulub Natura 2000 võrgustikku, siis hinnatakse igakordselt ka keskkonnamõju, mis on otsuse tegemisel aluseks.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud Euroopa Liidu nõukogu direktiivi nr 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50, edaspidi *loodusdirektiiv*) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi nr 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25).

EÜ Nõukogu direktiivi nr 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt loodi Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslike elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Mustoja maastikukaitsealale jääb ala, mis on Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunkti 234 kohaselt määratud Natura 2000 võrgustiku alaks. Seetõttu tuleb kaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Mustoja loodusala on Natura 2000 võrgustiku alaks kinnitatud Euroopa Komisjoni 12. novembri 2007. a otsusega nr 2008/24/EÜ, millega võeti vastavalt EÜ nõukogu direktiivile nr 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbriga K(2007) 5402 all, ELT L 012, 15.01.2008, lk 118–382). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusala nimekirja Euroopa Komisjoni 26. jaanuari 2023. a rakendusotsusega (EU) 2023/245, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu kuueteistkümnnes uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbriga C(2023) 610 all, ELT L 36, 07.02.2023, lk 723–981).

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Kaitse-eeskirja muutmisel võib olla negatiivne mõju kaitseala kaitse-eesmärgiks seatud loodusväärtustele. Kaitseala valitsejal on võimalus tegevuse keelamiseks, tingimuste seadmiseks või asukoha suunamiseks nii, et ei seataks ohtu kaitseväärtuste säilimist. Teisalt kaasneb positiivne mõju riiklikule julgeolekule. Sotsiaalvaldkonnale, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele puudub määruse jõustumisel oluline mõju, sest ala on juba kaitse all.

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Teadaolevalt vastuolusid kehtivate planeeringutega ei ole, mistõttu oluline mõju selles küsimuses puudub.

Kuna määrusega ei muudeta kaitseala välispiire ega tzoneeringut, ei too see kaasa muudatusi kohalike omavalitsuste maamaksutulust, samuti ei kaasne muudatusi kinnisasja riigile omandamise osas ega muutu riigi kulud toetuste ja kompensatsioonide osas.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse.

Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Üldkorralduse tunnustele vastavad määruses need sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused, mis on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastatakse teiste ministeeriumitega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu.